

Asia: VN/20041/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 8 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 8 §:n muuttamisesta. Asetuksen 3 ja 8 §:iä muutettaisiin siten, että karhun rauhoituksesta poikkeaminen alueellisilla kiintiöillä mahdollistettaisiin koko Suomessa.

Asetusehdotuksen tavoitteena on luoda vakaa perusta karhukannan kasvusta ja paikallisista tihentymistä aiheutuvien sosioekonomisten haittojen hallintaan mahdollistamalla alueellisiin kiintiöihin perustuva karhun rauhoituksesta poikkeaminen myös poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa. Kannanhoidollinen metsästys voisi toteutua kannanhoidollisten poikkeuslupien kautta tai kiintiömetsästyksenä.

Luonnonvarakeskus lausuu asetusluonnoksesta seuraavan.

Luonnonvarakeskuksen uusimman kanta-arvion (Luonnonvarakeskus 2026) mukaan Suomen karhukanta syksyllä 2025 oli 2181–2790 (90 % todennäköisyysväli) yksilöä. Poronhoitoalueen ulkopuolella Suomen karhukanta on kasvanut vuosien 2004–2024 välisenä aikana keskimäärin 5 % vuodessa. Vuotuinen muutos on vaihdellut 7 % vähenemisen ja 15 % kasvun välillä. Viimeisimpien vuosien aikana kannan kasvu on ollut aiempaa nopeampaa muun muassa karhun kannanhoidollisen metsästyksen puuttumisen ja mahdollisesti itärajan yli tapahtuvan tulomuuton vuoksi. Karhukanta kasvoi arvioiden mukaan syksyn 2024 ja syksyn 2025 välisenä aikana noin 16 %.

Syksyllä ennen metsästyskauden 2026 alkua karhuja ennustetaan olevan poronhoitoalueen ulkopuolella 2201–2962 (90 % todennäköisyysväli). Todennäköisin lukumäärä on noin 2500 karhua. Karhukanta on jakautunut alueellisesti epätasaisesti: suurimmat keskimääräiset tiheydet ovat itäisellä kannanhoitoalueella (n. 30 karhua / 1000 km²), mutta myös sen sisällä esiintyy alueellista vaihtelua.

Luonnonvarakeskus on laatinut karhukannassa tapahtuneiden muutosten ja tunnetun kuolleisuuden perusteella matemaattisen mallin, jonka avulla voidaan arvioida karhukannan kestävää verotusta poronhoitoalueen ulkopuolella (<https://www.luke.fi/fi/documents/karhukannan-kestava-verotus>). Mallin tulosten mukaan tunnettu kuolleisuus, jolla poronhoitoalueen ulkopuolinen karhukanta pysyisi tulevana vuosina nykyisen suuruisena, on 14 %. Tämä vastaa 380 karhun kuolleisuutta vuonna 2026. Luku pitää sisällään liikenteessä kuolleet yksilöt, vahinkoperusteisten poikkeuslupien turvin ammutut yksilöt ja muun tunnetun kuolleisuuden.

Viimeisen kahden vuoden aikana, jolloin ei ole ollut kannanhoidollista metsästystä, karhujen tunnettu kokonaiskuolleisuus poronhoitoalueen ulkopuolella on ollut 26 (2024) ja 29 yksilöä (2025) (<https://infogram.com/1pw2q07v9klwr6tv02dz3q6jw6ake11pwy>). Tämä on selvästi alle kuolleisuustason, jolla kannankoko ennusteen mukaan pysyisi vakaana.

Asetusluonnoksen perustelumuistioon on kirjattu: ”On arvioitu, että karhukanta kaksinkertaistuu poronhoitoalueen ulkopuolella vuoteen 2030 mennessä, jos karhukantaan ei kohdistu metsästysverotusta lainkaan.”. Väittämä on virheellinen – karhukannan arvioidaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2031 mennessä, jos karhukantaan ei kohdistu ollenkaan tunnettua kuolleisuutta, mikä pitää metsästyksen lisäksi sisällään myös mm. liikenteessä kuolleet yksilöt. Karhukannan ennustettu kasvu vuoteen 2031 on siten jossain määrin pienempi, jos tarkastellaan vain metsästyksen vaikutusta.

Karhukannan kasvu on havaintojen perusteella johtanut paikallisesti korkeisiin karhutiheyksiin etenkin Itä-Suomessa, vaikkakaan tarkkoja arvioita korkeimmista tiheyksistä ei toistaiseksi ole saatavilla. Korkeat paikalliset karhutiheydet voivat lisätä ihmisten ja karhujen kohtaamisia ja edelleen potentiaalisesti ihmisten terveyttä uhkaavien tilanteiden ja sato- sekä omaisuusvahinkojen esiintymistä. Asetusluonnoksen perustelumuistion mukaisesti metsästys on huolellisesti ja valvotusti toteutettuna tehokas tapa alentaa kontrolloidusti karhujen tiheyttä ja samalla vähentää ihmisten ja karhujen välisiä haitallisia kohtaamisia.

Metsästyksellä on myös mahdollista vähentää kohdennetusti sellaisten yksilöiden määrää, jotka ovat vähemmän ihmisarvoja kuin populaation yksilöt keskimäärin. Toisin sanoen metsästys voi toimia valintamekanismina, jonka avulla ihmisasutuksen läheisyyteen hakeutuvien yksilöiden esiintyvyyttä populaatiossa vähennetään, samalla vähentäen tämän käyttäytymismuodon geneettinen ja sosiaalinen periytyminen jälkeläisille ja sen mahdollinen yleistymisen populaatiossa. Tällöin metsästyksen tulee tehokkaimman lopputuloksen saamiseksi kohdentua karhuihin, joiden on

tunnistettu hakeutuvan lähelle ihmisasutusta. On huomioitava, että karhujen metsästäminen erämaisilla alueilla, joilla ihmistiheys on alhainen, voi kuitenkin johtaa päinvastaiseen lopputulokseen, kun ihmisarkojen yksilöiden esiintyvyys populaatiossa pienenee. Karhujen hakeutumista ihmisasutuksen pariin olisi pyrittävä estämään myös muun kuin metsästyksen keinoin, esimerkiksi karhuja houkuttelevien ravintolähteiden kuten avokompostien ja jäteastioiden poistamisella tai tehokkaalla suojaamisella.

Karhun metsästystä rajoittaa kansallisen metsästys- ja luonnonsuojelulainsäädännön lisäksi EU-lainsäädäntö. Karhu arvioitiin viimeisimmässä kansallisessa uhanalaisuusarvioinnissa (2019) silmälläpidettäväksi lajiksi (Hyvärinen ym. 2019). Karhukannan nykyinen suuruus ylittää maa- ja metsätalousministeriön asettaman suotuisan suojelutason viitearvon (1400 yksilöä). Laji kuuluu kuitenkin EU:n luontodirektiivin liitteeseen IV ja on siten tiukasti suojeltu laji. Direktiivin 12 artikla edellyttää tiukan suojelujärjestelmän luomista ja kieltää yksittäisten yksilöiden tappamisen. Direktiivin 16 artiklan kohta 1 mahdollistaa poikkeamisen 12 artiklan säännöksistä, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole olemassa eikä poikkeaminen uhkaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä. Poikkeamisen tulee perustua johonkin artiklan 16 kohdan 1 alla lueteltuun perusteeseen. EU-tuomioistuinkäytännön mukaisesti poikkeamisen tulee lisäksi perustua konkreettiseen, tietyissä tilanteissa ilmenevään tarpeeseen tapauskohtaisesti. Suomessa myönnettävät karhujen vahinkoperusteiset poikkeusluvut ovat esimerkkejä edellä kuvatusta poikkeuksesta.

Korkein hallinto-oikeus (KHO) antoi 1.6.2026 päätöksen, jonka mukaan luontodirektiivin 12 artiklan säännöksistä voidaan karhun osalta poiketa artiklan 16.1(e) perusteella sellaisessakin tilanteessa, jossa karhut eivät ole aiheuttaneet välitöntä vahinkoa tai uhkaa. Päätöksen perusteella myönnettävien kannanhoidollisten poikkeuslupien nojalla tehtävien direktiivipoikkeamisten tulee kuitenkin edelleen perustua konkreettisesti osoitettuun alueelliseen ongelmaan, kuten ihmisille koituvaan turvallisuusriskiin, sekä huolelliseen vaikutusten arviointiin ja sen toteuttaminen tulee tapahtua tarkoin valvotuissa oloissa ja rajoitetusti.

Luonnonvarakeskus näkee, että kiintiömetsästyksen salliminen itsessään ei suoraan uhkaa karhukannan säilymistä suotuisalla suojelutasolla. Uhka riippuu siitä, kuinka suureksi vuosittaiset ja alueelliset kiintiöt asetetaan. Uhkaa voidaan arvioida vuosittain käyttämällä Luonnonvarakeskuksen tuottamaa karhukannan verotusmallia.

Luonnonvarakeskus kuitenkin katsoo, että karhun kannanhoidollinen metsästys kiintiömuotoisena voi olla haastavaa suunnitella riittävän rajatusti ja täsmällisesti niin, että direktiivipoikkeaman tapaus- ja päämääräkohtaisuuden edellytykset täyttyvät tarkoin valvotuissa oloissa. Karhukannan ihmisarkuuden ylläpitäminen ja sosioekonomisten haittojen vähentäminen toteutuvat tehokkaimmin silloin, kun metsästys rajataan kohteisiin, missä karhujen ihmiskontaktit ja vahingot ovat yleisiä ja mistä ihmisasutuksen parissa kulkevat yksilöt voidaan poistaa tarkoin valvotuissa oloissa ja rajoitetusti. Nämä edellytykset lienevät helpommin täytettävissä KHO:n 1.6.2026 päätöksen sallimien kannanhoidollisten poikkeuslupien muodossa kuin alueelliseen kiintiöön perustuvan mallin mukaisesti. Luonnonvarakeskus katsoo, että KHO:n päätöksen sallima,

kannanhoidolliseen poikkeuslupakäytäntöön nojautuva metsästys on tyydyttävä ratkaisu karhujen aiheuttamien sosioekonomisten haittojen vähentämiseen.

Luontodirektiivin rauhoitussäännöksistä poikkeamiselle edellytetään edellä mainittujen lisäksi vahvaa saatavilla olevaa tieteellistä perustetta ja vaikutusarviota. Luonnonvarakeskus näkee, että karhun kannanhoidollisen metsästyksen vaikutusten seurantatutkimus tulisi käynnistää viipymättä. Tutkimuksen avulla saadaan täsmennettyä tietoa karhukannan suuruudesta ja sen hienopiirteisemmästä alueellisesta vaihtelusta, kehitettyä menetelmiä näiden arviointiin sekä selvitettyä metsästyksen vaikutuksia karhukannan tiheyteen ja rakenteeseen, populaatiodynamiikkaan, yksilöiden käyttäytymiseen ja kannan geneettiseen tilaan (ml. tulomuuton arviointi). Luonnonvarakeskus ehdottaa asetusluonnoksen 8 §:n saalisilmoitusta koskevaan kohtaan 2 lisäystä, että saalisilmoitukseen tulisi kirjata karhun sukupuolen ja (elo)painon lisäksi myös etutassun leveys. Metsästyksen vaikutusten seurantaa ja suunnittelua varten metsästäjät tulisi lisäksi velvoittaa toimittamaan Luonnonvarakeskukseen sekä DNA-näyte että jäännöshammas ikämääriä varten.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Luonnonvarakeskus 2026. Karhukannan kehitys ja tila Suomessa vuonna 2025.

(<https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/karhu/karhukannan-kehitys-ja-tila-suomessa-vuonna-2025>)

Huitu Otso
Luonnonvarakeskus